

**BİBLİYOGRAFYA :**

Albayrak, *Osmanlı Ulemâsı*, II, 9-10; a.m.f., "Merhum Bekir Hâkî Efendinin Hayatı", *Diyanet Gazetesi*, sy. 114, Ankara 01.04.1975.



MAHMUT KAYA

**BEKİR b. HÂRİSE**

( بكر بن حارثة )

Bekr b. Hârise el-Cühenî

Sahâbi.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Kendisinden nakledildiğine göre bir seriyede düşmanla savaşırken bir düşman askeri müslüman olduğunu söyleyerek kendisini öldürmemesini istemiş, fakat o bu sözleri dikkate almayıp askeri öldürmüştü. Durumu öğrenen Hz. Peygamber Bekir'e kızdı ve onu yanından uzaklaştırdı. Ardından, "Bir müminin diğer mümini yanılma hali dişında öldürmeye hakkı yoktur" (en-Nisâ 4/92) meâlindeki âyet nâzil oldu. Bunun üzerine Hz. Peygamber kendisini affederek tekrar huzuruna kabul etti. Sözü edilen âyetin Câhiliye döneminde kendisine işkence eden Hâris b. Yezîd'i müslüman olmadığı zanıyla öldüren Ayyaş b. Ebû Rebîa veya kılıcını kaldırdığı sırada müslüman olduğunu söyleyen birini öldüren Ebû'd-Derdâ hakkında nâzil olduğuna dair rivayetler de bulunmaktadır.

Müşriklerle çarpıştığı bir gün Hz. Peygamber Bekir b. Hârise'ye, "Bugün ne yaptın?" diye sorunca o da mızrak sesleriyle onları ürküttüm dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona Birbîr (borazan-cı) adını verdi.

Bekir b. Hârise'nin nerede ve ne zaman öldüğü bilinmemektedir.

**BİBLİYOGRAFYA :**

Mâverdî, *en-Nüket ve'l-<sup>c</sup>uyûn* (nşr. Hıdr Muhammed Hıdr), Küveyt 1402/1982, I, 414; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, I, 240; İbn Kesîr, *Tefsîr*, I, 534; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 163, 295.



İSMAİL L. ÇAKAN

**BEKİR b. ŞÜDDÂH**

(bk. BÜKEYR b. ŞEDDÂD).

**BEKİR b. UHTÜ ABDÜLVÂHİD**

( بكر بن أخت عبدالواحد )

(III./IX. yüzyıl)

Daha çok büyük günah, kader ve rü'yetullah konularına dair farklı görüşleriyle tanınan ve Bekriyye mezhebinin kurucusu sayılan âlim (bk. BEKRİYYE).

**BEKİR b. VÂİL (Benî Bekir b. Vâil)**

( بنو بكر بن وائل )

Adnânîler'e mensup büyük bir Arap kabilesi.

Kabilenin atası olan Bekir b. Vâil'in nebebi Adnân'a kadar uzanmaktadır. Kabilenin önemli kolları Benî İcl, Benî Hanîfe, Benî Şeybân, Benî Teymullah, Benî Kays ve Benî Zühl olup bunlar Bekir b. Vâil'in üç oğlu Ali, Yeşkür ve Beden'in neslinden meydana gelmişlerdir. Kabilenin yerleştiği bölgelere Diyârü Bekr dendiği ve yerleşim alanları bugünkü Diyarbakır'a (Diyarbakır) kadar uzandığı için şehir adını bu kabileden almıştır. Ancak Arap tarihçileri ve coğrafyacıları Diyâr Bekr adını Bekir kabilesi mensuplarının yaşadıkları her bölge için kullanmışlardır. Başlangıçta Yemen Tihâmesi, Yemâne ve Bahreyn'de oturan kabile daha sonra Hz. Ömer devrinde el-Cezîre bölgesinin bir kısmına yerleşerek buraya da Diyâr Bekr adını vermiştir.

Tarih itibarıyla Bekir b. Vâil kabilesine ilk defa IV. yüzyılda rastlanmaktadır. Savaşçı karakteriyle tanınan kabile dış devletlerle, komşu kabilelerle, bazan da içte kardeş toplulukları ile çatışmalara girmiş ve neticede önemli hâkimiyetler sağlamış, bazan da yenilerek istilâya uğramıştır. Temîm ve Abdülkays kabileleriyle birleşerek İnan topraklarına akınlar yapan Bekrîler, yaklaşık 330'da II. Şâpûr'un bu akınlara karşılık vermesi üzerine ağır zayıt vererek savaşı kaybetmişlerdir. V. yüzyılda Yemen hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalmışlar, bu asrın ortalarına doğru ise Kinde reislerinden Hücr b. Âkîl'in aracılığı ile Orta Arabistan kabileleri ve özellikle Tağlibîler'le anlaşma yapmışlardır. Ancak bu anlaşma uzun sürmediği gibi Bekir ile Tağlib arasında aralıklarla kırk yıl süren kanlı Besûs Savaşı meydana gelmiştir. Bu savaşlar yüzünden birbirlerini kıran ve tamamen yok olmaktan korkan Bekir ve Tağlib kabileleri bir ara Kinde kabilesinin idaresine girmeyi kabullenmişler ve bu dönemde güçlenerek Kinde ile birlikte Hîre bölgesini ele geçirmişlerdir. Sâsânî Hükümdarı Enûşîrvân (I. Hüsrev, 531-579) zamanında Hîre Krallığı III. Münzir harekete geçerek Kinde ve müttefiklerini kesin bir yenilgiye uğratmış ve bölgede yeniden hâkimiyet sağlamıştır. İşte bu sıralarda Bekir ile Tağlib arasındaki düşmanlık yeniden orta-

ya çıkmış ve Besûs Savaşı uzun bir aradan sonra tekrar başlamıştır. Bu savaşlarda hezimete uğrayan Bekrîler III. Münzir'e başvurarak aralarında barış yapmasını istemişler ve onun müdahalesiyle Besûs Savaşı son bulmuştur (yaklaşık 525). Bundan sonra uzun bir süre Bekir b. Vâil kabilesi, Hîre Krallığı'nı elinde bulunduran Lahmîler'in hâkimiyetinde yaşamış ve onlara sadık kalmıştır. Bu sebeple son Lahmî hükümdarı Nu'mân, Hüsrev Pervîz tarafından öldürülmeden önce hazinesini ve silâhlarını bu kabilenin Şeybân koluna bırakmıştır. Hüsrev Pervîz'in Hîre Krallığı'na tayin ettiği Taylı İyâs hazineleri geri isteyince Bekrîler bu teklifi reddetmişlerdir. Bunun üzerine Hüsrev Pervîz'in sevkettiği ordularla Bekir b. Vâil kabilesi arasında Arap tarihinin en önemli olaylarından biri cereyan etmiştir. Zû-Kâr mevkiiinde mevzilenen Bekir birliklerinin güçlü İran kuvvetlerini büyük bir hezimete uğrattıkları bu savaş için 604-624 yılları arasında değişik tarihler verilir.

Câhiliye döneminde büyük çoğunluğu ile putlara tapan Bekrîler'in en önemli putları Zü'l-Kâ'beyn (Zü'l-Kaabât), Üvâl ve el-Muharrak adlarını taşıyordu. İçlerinde Hıristiyanlığı kabul etmiş olanları da vardı. Kabilenin İslâmiyet'le teması hicretin 6. yılından sonra olmuştur. Hz. Peygamber'e her taraftan heyetlerin geldiği 9. (630) yılda Bekir kabilesinin bazı mensupları Medine'ye bir heyet göndererek İslâmiyet'i kabul etmiştir.

Hz. Peygamber'in vefatı üzerine kabile mensuplarının bir kısmı *ridde*\* olaylarına karışarak Bahreyn'in büyük bir kısmını ele geçirmiş, ancak Hz. Ebû Bekir'in Alâ b. Hadramî kumandasında gönderdiği ordu İslâmiyet'e bağlı kalan Bekrîler ve Temîmliler'le birleşerek mürtedlerin üzerine yürümüş ve onları tekrar dine döndürmüşlerdir. Bekrîler İslâm fetihlerinde, bilhassa İnan'ın fethinde önemli rol oynamışlardır. Nitekim İnan'a karşı yapılan ilk büyük seferin kumandanı Müsennâ b. Hârise eş-Şeybânî bu kabiledendir. Cemel Vak'ası'nda ikiye bölünen Bekrîler'in bir kısmı halifenin, diğerleri Hz. Âişe'nin safında birbirleriyle çarpışmışlardır. Sıffin'de de öyle olmuş, bir kısmı Hz. Ali'nin emrinde Muâviye'ye karşı savaşmıştır (37/657).

Abdullah b. Hâzîm, Emevî idaresine karşı harekete geçerek Merv'e hâkim olduğu zaman (65/684) buradaki Bek-